

ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΙΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γ. Ζ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΥΛΛΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
Γ. ΣΠ. ΜΑΚΡΗΣ

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΤΑ τὸ ἐξοχὸν ἐκεῖνο σύγγραμμα τοῦ ἐξόχου χριστιανολόγου κ. Γ. Σκαλτσούνη περὶ τῆς «ἀρμονίας χριστιανισμοῦ καὶ ἐπιστήμης» πᾶσα βεβαίως μερική καὶ μικρὰ μελέτη ἐν μεμονωμένοις ἀρθροῖς, ὡς τὸ παρὸν, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι τι παρέλκον ἀληθῶς.

Οὐχ ἦττον ἀφορμὴν λαμβάνοντες, καὶ μάλιστα προκαλούμενοι εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου συνεργάτου μας κ. Ν. Γ. Σχοινᾶ («Ἀναμορφώσεως» ἀριθμ. 84, σελ. 328), ἐπιχειροῦμεν ἐν ὀλίγοις νὰ εἰπώμεν περὶ τοῦ τόσο ἐνδιαφέροντος, ὅσον καὶ μεγάλου τούτου θέματος, μικρά τινα.

×

Ἐπῆρξεν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν χριστιανισμὸς καὶ ἐπιστήμη ἐθεωροῦντο δύο ἀκρῶς ἀντίθετα, πολέμια μάλιστα. Καὶ ἐπιστεῦετο τότε ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη ἀποτείνεται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ ὁμιλεῖ μετ' ἀποδείξεων, ὁ χριστιανισμὸς τοῦναντίον ἀποκρούει τὸν ὀρθὸν λόγον, θέλει τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ λογικοῦ εἰς τὴν πίστιν καὶ ὁμιλεῖ δι' ἀποκαλίψεων καὶ διὰ δογμάτων.

Τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ ἡ πεποίθησις αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ γεννήσωσι πολέμιους τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, ὅστις ἤρχισε διὰ τῶν θεϊστῶν καὶ ἀνθρωπιστῶν κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας, ἐξίκετο τέλος μέχρι τῆς ἐξελιξέως τοῦ Δάρβιν, τοῦ ὕλισμοῦ τοῦ Χέκελ καὶ Βύχνερ καὶ τῶν ἀπαισιοδόξων θεωριῶν τοῦ Σοπεγγάουερ καὶ τῶν ὁμοίων του.

Ἡ πρόοδος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν μάλιστα, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, ἐγαυρίασε τοὺς πολέμιους

τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θοῦ ἀμβου αὐτῶν ἐγεννᾶτο ὁ θετικισμὸς τοῦ Κόντ καὶ τοῦ Λιτοῦ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανον ὁ Χέκελ καὶ ὁ Βύχνερ τὰ ἑαυτῶν ἐπιχειρήματα.

Καὶ διεκνούττετο ὅτι αἱ θρησκείαι πᾶσαι δὲν εἶναι ἢ τὰ ὑπόλοιπα τῶν δεισιδαιμονιῶν κεκαθαυμένα· τὸ δὲ μυστήριον τοῦ ἀγνώστου, δι' ὃ περ ἐγέννησε τὴν θρησκείαν, ὑπὸσχνεῖτο νὰ ἐπιλύσῃ μόνη ἢ ἐπιστήμη, αἴρουσα πάντα τὰ πύζοντα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν σκότη.

Ὁ χριστιανισμὸς δὲ, παρουσιάζομενος εἰς τοὺς τῆς ἐσπερίας ἐπιστήμονας, ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ καθολικισμοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μορφήν ἣτις ἀφαίρει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειάν του, θυβίζουσα αὐτὸν εἰς ἀπολυταρχισμὸν καὶ μυστικισμὸν, δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ παρεξηγεῖτο.

Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἐναντίον τῆς ὁποίας παραδόσεις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, εἶχε ζήτησιν πραγματικῶς νὰ ὑποδουλώσῃ τὸ λογικὸν εἰς τὴν πίστιν, εἶχεν ἀπαγορεύσῃ σχεδὸν πᾶσαν ἐρευνητικὴν ἐπιστημονικὴν διὰ τοῦ ἀπαισιοῦ παπικοῦ δόγματος «πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα», καὶ μάλιστα εἶχε καταδικάσῃ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γαλιλαίου· καὶ ἡ πυρὰ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως δὲν ἀνῆπτετο μόνον διὰ τοὺς αἰρετικούς καὶ πλάνους, ἀλλὰ πολλὰκις καὶ διὰ τοὺς μεγάλους ἐρευνητὰς τῆς γνώσεως, τοὺς τολμητάς τῆς Ἰδέας.

Ἀκόμη καὶ ἐσχάτως, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, αὐτὸς ὁ Αὔγουστος Νικόλαος, ὁ ἐξοχὸς Γάλλος ἀπολογητὴς, ὁ διάσημος συγγραφεὺς τῶν «Φιλοσοφικῶν μελετῶν περὶ χριστιανισμοῦ» καὶ τοῦ «La Raison et l'Évangile», ἐφθίνετο ἀποκλίνων εἰς τὸ δόγμα τοῦ ὅτι ἀνάγκη πολλὰκις νὰ θυσιασθῇ τὸ λογικὸν εἰς τὴν πίστιν, καὶ καταφανῶς διεκήρυτε τοῦτο εἰς τὸ σύγγραμμά του «L'état

sans Dieu». Δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω κατὰ πόσον ἀληθεύει ἐν τῷ χριστιανισμῷ, οὐδ' εἶναι τοῦ παρόντος τὸ ζήτημα τοῦτο. Οὐχ ἦττον οὐδεὶς δύναται νὰ μνησθεῖται ὅτι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία προσέφερε καὶ αὕτη πολλὴν τὴν τροφήν εἰς τοὺς πολέμιους τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο μάλιστα παρετηρήθη ὅτι ὁ ὕλισμὸς καὶ ἡ ἀπιστία εἶρον περισσοτέρους ὁπαδοὺς εἰς τὰς καθολικὰς χώρας παρὰ εἰς τὰς προτεσταντικὰς, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος ἔδωκε τὴν πρώτην καὶ ἀρχικὴν μορφήν εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἐπεζήτησε νὰ νύγῃ «τὴν πίστιν εἰς γνῶσιν», ὅπως ἐπραττοῦν οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς διασημοῦ Κατηχητικῆς Σχολῆς τῆς Ἀλεξανδρείας.

×

Ἐν τούτοις οἱ καιροὶ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀγνοίας παρῆλθον.

Ἡ πλάνη, ἣτις εἶχεν ἐπικρατήσῃ τόσον περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅσον καὶ περὶ τῆς ἐπιστήμης—ἐκείνου μὲν τὴν ἀλήθειαν παραγνωρίζουσα, ταύτης δὲ τὴν δύναμιν ὑπερεκτιμῶσα—κατέπεσε διὰ τῆς σκαπάνης τῶν μεγάλων τῆς ἀληθείας ἐρευνητῶν.

Ὁ Bois-Reymond διεκήρυξε περὶ τῆς ἐπιστήμης εἰλικρινέστατα, εἰπὼν τὸ διάσημον ἐκεῖνο: «Ignoramus et ignorabimus», «ἀγνοοῦμεν καὶ ἀγνοήσομεν». Καὶ ὁ G. de Molinari καθώριζεν ἐξόχως τὰ ὅρια τῆς θρησκείας καὶ ἐπιστήμης, λέγων: «Οἰαιδύποτε καὶ ἐάν ὦσιν αἱ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν πρόοδοι, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐννοιαὶ αἰετοῦ μελλούσαι νὰ διαφεύγῃ τὸν κύκλον αὐτῶν» καὶ προσέθετεν ὅτι «ἡ ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν θρησκείαν, ἣτις πάντως μέλλει νὰ ὑπάρχῃ ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ἀνθρωπότης καθ' ὅτι τὰ πάντα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ ἔργον τῆς θρησκείας δὲν θέλει